

Братішко Наталія Анатоліївна,
здобувачка вищої освіти
Навчально-наукового інституту
права та інноваційної освіти
Науковий керівник –
к.ю.н., доцент Тищенкова І.О.
(Дніпропетровський державний
університет внутрішніх справ)

ДЕЯКІ АСПЕКТИ НАДАННЯ БЕЗОПЛАТНОЇ ПРАВОВОЇ ДОПОМОГИ НЕПОВНОЛІТНІМ ОСОБАМ

Захист права дитини завжди було і буде в центрі системи безоплатної правової допомоги. Важливо, щоб усі відповідальні, а це державні і навчальні установи, громадянське суспільство і кожна особа, мали достатній рівень обізнаності та спроможності до захисту прав дітей.

Права людини починаються з прав дитини. Захист прав дитини є одним із найважливіших в Україні, адже ставлення до дітей, рівень їх безпеки в країні, стан їх загального розвитку є показником цивілізованості та гуманності суспільства. Держава зобов'язана повною мірою та ефективно захищати права дітей. Права дитини – це певні спеціальні можливості, які необхідні людині віком до 18 років для існування і досягнення зрілості. Часто відсутність у неповнолітніх правової культури, правосвідомості, емоційного інтелекту, відчуття себе в безпеці та основ безпечної поведінки призводить до асоціальної поведінки: вживання наркотичних засобів та алкоголю, насильства, булінгу у закладах освіти і навіть того, що неповнолітні стають жертвами вуличних злочинів.

Для вирішення цих проблем центри з надання безоплатної вторинної правової допомоги спільно з партнерами системи (Національна поліція, органи пробації, прокуратури, представники з числа суддів та адвокатів, громадських організацій) проводять правопросвітницьку діяльність, яка спрямована на якісну, профілактичну діяльність у дитячому середовищі. Крім того, дітей інформують про можливість використання права на підтримку системи безоплатної правової допомоги у доступній, ігровій та наочній формах.

Система безоплатної правової допомоги готова прийти на допомогу кожній дитині. Відповідно до змін, які відбулися в Законі України «Про безоплатну правову допомогу», слід зазначити, що згідно п. 2 ч. 1 ст. 14 право на безоплатну правову допомогу мають діти, у тому числі діти-сироти, позбавлені батьківського піклування, діти, які перебувають у складних життєвих обставинах, діти, які постраждали внаслідок воєнних дій чи збройного конфлікту, - на всі види правових послуг, передбачені частиною другою статті 13 цього Закону [1].

Відповідно до Сімейного кодексу України до 14 років діти можуть звертатися за захистом порушених прав тільки через опікунів/піклувальників, батьків, але із досягненням 14-річного віку вже мають право самостійно захищати свої інтереси, згідно ст. 18 зазначеного кодексу. Однак, ця норма стосується неповнолітнього виключно, як учасника сімейних правовідносин і не розповсюджує свою дію на звернення до суду із позовом будь-якого іншого характеру (майнового, спадкового чи інше) [2].

На сьогоднішній день, згідно відомостями Координаційного центру з надання правової допомоги було зафіксовано таку інформацію, що : «з 2018 по 30 квітня 2021 року місцеві центри з надання безоплатної вторинної правової допомоги зареєстрували 5 102 письмових звернення, поданих законними представниками дітей, про надання одного з видів правових послуг безоплатної вторинної правової допомоги у справах, що стосується захисту прав дітей. Найпоширеніші питання – це стягнення аліментів, позбавлення батьківських прав, залучення захисника або представника у адміністративному провадженні» [3].

Сімейний кодекс України та процесуальне законодавство передбачають звернення до суду дітей, які досягли 14 років з певних питань. Разом з тим, відповідно до Закону України «Про безоплатну правову допомогу» звернення про надання безоплатної вторинної правової допомоги, що стосуються дітей, мають подаватися їхніми законними представниками за місцем фактичного проживання дітей [1]. Однак з певністю можна сказати, що трапляються випадки, коли саме законні представники порушують права дітей і виникають ситуації, коли звернення по правову допомогу щодо захисту дитини від батьків-кривдників мають подати самі ж батьки.

Для реалізації прав осіб, у тому числі дітей, на отримання якісної безоплатної правової допомоги Координаційний центр з надання правової допомоги розробив проєкт Закону України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів щодо спрощення доступу до безоплатної правничої допомоги та підвищення якості її надання», який передбачає, зокрема, право дітей на звернення за безоплатною первинною та вторинною правовою допомогою особисто з питань, звернення з якими до суду дозволяється таким особам [4].

Правова допомога є для неповнолітніх осіб є багатоаспектною, різною за змістом, обсягом та формами і може включати консультації, роз'яснення, складення позовів і звернень, довідок, заяв, скарг, здійснення представництва, зокрема в судах та інших державних органах, захист від обвинувачення тощо. Вибір форми та суб'єкта надання такої допомоги залежить від волі особи, яка бажає її отримати. При цьому у передбачених законом випадках, зокрема для захисту прав і свобод дітей, неповнолітніх батьків та для захисту від обвинувачення, відповідні державні органи, їх посадові та службові особи під час здійснення своїх повноважень зобов'язані забезпечити надання зазначеним особам необхідної правової допомоги.

Право на правову допомогу – це гарантована державою можливість кожної особи отримати таку допомогу в обсязі та формах, визначених нею, незалежно від характеру правовідносин особи з іншими суб'єктами права.

Як зазначає Конституційний Суд України, що гарантування кожному на правову допомогу в контексті ч. 2 ст. 3, ст. 59 Конституції України покладає на державу відповідні обов'язки щодо забезпечення особи правовою допомогою належного рівня. Такі обов'язки обумовлюють необхідність визначення в законах України, інших правових актах, умов і способів надання цієї допомоги [5].

Отримати правову допомогу неповнолітні можуть звернувшись до найближчого центру з надання безоплатної вторинної правової допомоги або бюро правової допомоги. Додатково для надання правових консультацій цілодобово функціонує контакт-центр системи безоплатної правової допомоги за номером: 0 (800) 213 103. Дзвінки зі стаціонарних та мобільних телефонів у межах України безкоштовні. Таким чином, ми можемо сказати, що у центрах правової допомоги України кожна дитина має право отримати консультацію чи роз'яснення, як їй краще діяти. За потреби для представництва інтересів у суді дитині буде призначений адвокат чи юрист, послуги, яких оплачує держава.

Отже, підсумовуючи вищевикладене, констатуємо, право на безоплатну правову допомогу мають не лише громадяни України, іноземці, особи без громадянства, у тому числі біженці чи особа, яка потребує додаткового захисту, а й діти, тому що захист прав дитини є одним з найважливіших пріоритетів у нашій державі, адже ставлення до дітей, рівень їхньої безпеки та захищеності у країні, стан їхнього всебічного розвитку є одним із показників цивілізованості та гуманності суспільства.

Бібліографічні посилання:

1. Про безоплатну правову допомогу: Закон України від 2 червня 2011 року. *Відомості Верховної Ради України*. 2011. № 51. Ст. 577.
2. Сімейний кодекс України від 10 січня 2002 року. *Відомості Верховної Ради України*. 2002. № 21-22. Ст. 135.
3. Безоплатна правова допомога – Міністерство Юстиції України. URL: https://minjust.gov.ua/legal_aid
4. «PRO права простою мовою» - дітям. URL: <https://minjust.gov.ua/news/ministry/pro-prava-prostoyu-movoyu-dityam>
5. Конституція України від 28 червня 1996. *Відомості Верховної Ради України*. 1996, № 30. Ст. 141.